

El pintor Agustí Ferrer Pino (1884-1960)

Antoni Sangrà Boladeres

ADVERTIMENT. La consulta d'aquesta tesi queda condicionada a l'acceptació de les següents condicions d'ús: La difusió d'aquesta tesi per mitjà del servei TDX (www.tdx.cat) i a través del Dipòsit Digital de la UB (diposit.ub.edu) ha estat autoritzada pels titulars dels drets de propietat intel·lectual únicament per a usos privats emmarcats en activitats d'investigació i docència. No s'autoritza la seva reproducció amb finalitats de lucre ni la seva difusió i posada a disposició des d'un lloc aliè al servei TDX ni al Dipòsit Digital de la UB. No s'autoritza la presentació del seu contingut en una finestra o marc aliè a TDX o al Dipòsit Digital de la UB (framing). Aquesta reserva de drets afecta tant al resum de presentació de la tesi com als seus continguts. En la utilització o cita de parts de la tesi és obligat indicar el nom de la persona autora.

ADVERTENCIA. La consulta de esta tesis queda condicionada a la aceptación de las siguientes condiciones de uso: La difusión de esta tesis por medio del servicio TDR (www.tdx.cat) y a través del Repositorio Digital de la UB (diposit.ub.edu) ha sido autorizada por los titulares de los derechos de propiedad intelectual únicamente para usos privados enmarcados en actividades de investigación y docencia. No se autoriza su reproducción con finalidades de lucro ni su difusión y puesta a disposición desde un sitio ajeno al servicio TDR o al Repositorio Digital de la UB. No se autoriza la presentación de su contenido en una ventana o marco ajeno a TDR o al Repositorio Digital de la UB (framing). Esta reserva de derechos afecta tanto al resumen de presentación de la tesis como a sus contenidos. En la utilización o cita de partes de la tesis es obligado indicar el nombre de la persona autora.

WARNING. On having consulted this thesis you're accepting the following use conditions: Spreading this thesis by the TDX (www.tdx.cat) service and by the UB Digital Repository (diposit.ub.edu) has been authorized by the titular of the intellectual property rights only for private uses placed in investigation and teaching activities. Reproduction with lucrative aims is not authorized nor its spreading and availability from a site foreign to the TDX service or to the UB Digital Repository. Introducing its content in a window or frame foreign to the TDX service or to the UB Digital Repository is not authorized (framing). Those rights affect to the presentation summary of the thesis as well as to its contents. In the using or citation of parts of the thesis it's obliged to indicate the name of the author.

DEPARTAMENT DE DIBUIX
FACULTAT DE BELLES ARTS
UNIVERSITAT DE BARCELONA

PROGRAMA DE DOCTORAT
ESPAI PÚBLIC I REGENERACIÓ URBANA: ART, TEORIA I
CONSERVACIÓ DEL PATRIMONI

TÍTOL DE LA TESI

EL PINTOR AGUSTÍ FERRER PINO
(1884-1960)

PER OPTAR AL TÍTOL DE:

Doctor en Belles Arts

NOM DEL DOCTORAND:

Antoni Sangrà Boladeras

NOMS DELS DIRECTORS DE LA TESI:

Dra. Roser Masip Boladeras
Dr. Lino Cabezas Gelabert

Barcelona, 2014

BIBLIOGRAFIA

BIBLIOGRAFIA GENERAL

LLIBRES (AUTORS)

AA.VV. *El Noucentisme. Cicle de conferències fet a la Institució cultural del CIC de Terrassa, curs 1984/85.* Ed. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona. 1987.

AA.VV. *Sitges o la celebració.* Ed. Lunweg. Barcelona. 1991.

AA.VV. *El manual de dibujo. Estrategias de su enseñanza en el siglo XX.* Ed. Cátedra. Madrid. 2005.

AA.VV. *Las lecciones del dibujo.* Ed. Cátedra. Madrid. 2006.

Aragay, Josep. *El Nacionalisme de l'art. (De Domènech i Montaner a Aragay).* Edició a cura d'Abel Figueres i Joan Cusidó. Ed. Llibres de l'Índex. Barcelona. 2004.

Arednt, Hannah. *La condición humana.* Ed. Paidós. Barcelona. 2012.

Arnheim, Rudolf. *El poder del centro.* Ed. Alianza Editorial. Madrid. 1988.

Arte y percepción visual. Ed. Alianza Forma. Madrid. 2002.

Barral, Xavier. *Josep Pijoan: Del salvament del patrimoni artístic català a la història general de l'art.* Ed. Institut d'Estudis Catalans. Secció Històrico-arqueològica. Barcelona. 1997.

Baudelaire, Charles. *El pintor de la vida moderna.* Ed. Colección de arquitectura. Murcia. 2007.

Becks-Malorny, Ulrike. *Paul Cézanne. Precursor de la modernidad.* Ed. Taschen. Alemanya. 2005.

Benet, Rafael. *Sunyer.* Ed. Polígrafa. Barcelona. 1975.

Berger, John. *Algunos pasos hacia una pequeña teoría de lo visible.* Ed. Árdora. Madrid. 1998.

Caparrós Masegosa, Lola. *Prerrafaelismo, simbolismo y decandentismo en la pintura española de fin de siglo.* Ed. Universidad de Granada. 1999.

Cennini, Cennino. *Tratado de la pintura (el libro del arte).* Ed. Sucesor de E. Meseguer. Barcelona. 1968.

Coll, Isabel. *Rusiñol.* Ed. Flama. Sant Sadurní d'Anoia. 1990.

Ramon Casas. Una vida dedicada a l'art. Catàleg raonat de l'obra pictòrica. Ed. El Centaure Groc. Barcelona. 1999.

Arquitectura de Sitges. Ed. Ajuntament de Sitges. Sitges. 2001.

Comadira, Narcís. *Forma i prejudici. Papers sobre el Noucentisme.* Ed. Empúries. Barcelona. 2006.

Danto, Arthur C. *El abuso de la belleza. La estética y el concepto del arte.* Ed. Paidós. Madrid. 2005.

Delleuze, Gilles. *Francis Bacon. Lógica de la sensación.* Ed. Arena Libros. Madrid. 2002.

Díaz Padilla, Ramón. *El dibujo del natural en la época de la postacademia.* Ed. Akal. Madrid. 2007.

Dondis, Dondis A. *La sintaxis de la imagen.* Introducción al alfabeto visual. Ed. Gustavo Gili. Barcelona. 1980.

Doran, Michael. *Sobre Cezanne.* Ed. Gustavo Gili. Barcelona. 1980.

Figueres, Josep Maria. *Història Contemporània de Catalunya.* Ed. UOC. Barcelona. 2003.

Ferrando Roig, J. *La Virgen del Vinyet (Sitges).* Ed. Obispado de Barcelona. Barcelona. 1941.

Focillon, Henri. *La vida de las formas y elogio de la mano.* Ed. Xarait. Madrid. 1983.

Fontbona, Francesc. *La crisi del Modernisme artístic.* Ed. Curial. Barcelona. 1975.

Anglada-Camarasa. Ed. Polígrafa. Barcelona. 1981.

Repertori d'Exposicions Individuals d'Art a Catalunya (fins l'any 1938) Ed. Institut d'Estudis Catalans. Barcelona. 2002.

Repertori de Catàlegs d'Exposicions Col·lectives d'Art de Catalunya (fins l'any 1938) Ed. Institut d'Estudis Catalans. Barcelona. 2002.

Foucault, Michel. *La arqueologia del saber.* Ed. Siglo XXI. Mèxic. 2010.

Francés, José. *El Año Artístico.* Ed. Mundo Latino. Madrid. 1919.

Freixa, Mireia. *El Modernisme a Catalunya.* Ed. Barcanova. Barcelona. 1991.

Furió, Vincenç. *Ideas y formas en la representación pictórica.* Ed. UB. Barcelona. 2002.

Garrut Josep Maria. *Dos Siglos de Pintura Catalana (XIX-XX).* Ed. Ibérico Europea. Madrid. 1974.

González-Ruano, César. *Huésped del mar (noticia y sueño de Sitges).* Ed. Col·lecció La Xarmada. Sitges. 1945.

Grombrich, Ernsts Hans. *La imagen y el ojo.* Ed. Alianza. Madrid. 1987.

Arte e Ilusión. Estudio sobre la psicología de la representación pictórica. Ed. Debate. Madrid. 1997.

Jardí, Enric. "El Simbolismo y el Art Nouveau en España". A: *El Simbolismo y el Art Nouveau.* Ed. Labor. Barcelona. 1975.

Història del Cercle Artístic de Sant Lluc. Ed. Destino. Barcelona. 1976.

El Novencentismo catalan. Ed. Aymá. Barcelona. 1980.

Els moviments d'avantguarda a Barcelona. Ed. Cotal. Barcelona. 1983.

Junoy, Josep Maria. *El gran art local d'en Joaquim Sunyer.* Ed. Joan Merli. Barcelona. 1925.

Kandinsky, Vasili. *De lo espiritual en el arte.* Ed. Paidós Ibérica. Barcelona. 2005.

López, Osvaldo. *Estética de los elementos plásticos.* Ed. Labor. Barcelona. 1971.

Llorens Artigas, Josep. *Escrips d'Art. Preàmbul, selecció i notes a càrrec de Ricard Mas.* Ed. UB. Barcelona. 1993. [Publicacions de la Universitat de Barcelona. Facultat de Belles Arts].

Mackintosh, Alastair. *El simbolismo y el art nouveau.* Ed. Labor. Barcelona. 1975.

Maragall, Joan A. *Història de la Sala Parés.* Ed. Selecta. Barcelona. 1975.

Marés Deulovol, Federico. *Dos Siglos de Enseñanza Artística en el Principado.* Ed. Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Jordi. Barcelona. 1964.

Marfany, Joan Lluís. *Aspectes del Modernisme.* Ed. Curial. Barcelona. 1987.

Olivé, Joan. *Sitges ahir i avui. Aspectes del paisatge sitgetà.* Ed. Grup d'Estudis Sitgetans. Sitges. 2002.

Ors, Carlos d'. *El Noucentisme. Presupuestos ideológicos, estéticos y artísticos.* Ed. Cátedra. Madrid. 2000.

Ors, Eugeni d'. *La Ben Plantada. Gualva, la de mil veus.* Ed. Edicions 62. Barcelona. 1980.

Glosari (selecció) a cura de Josep Murgades. Ed. Edicions 62. Barcelona. 1990.

Panyella, Vinyet. *Recull de motius de la vila de Sitges.* Ed. Grup d'Estudis Sitgetans. Sitges. 1987.

Cronologia del Noucentisme (una eina). Ed. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona. 1996.

Panofsky, Erwin. *La perspectiva como forma simbólica*. Ed. Tusquet Editores. Barcelona. 2008.

Pascual, Vicenç. *Josep Maria Sert i les pintures de la catedral de Vic*. Ed. DIAC. Vic. 1994.

Sert, el darrer pintor muralista. Ed. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona. 1997.

Pedrola, Antoni. *Materiales, procedimientos y técnicas pictóricas*. Ed. Ariel. Barcelona. 2006.

Pérez-Dolz, Francesc. *Pintura mural*. Ed. Sucesor de E. Meseguer. Barcelona. 1953.

Picas, Jacint. *Sitges Viscut*. Ed. Grup d'Estudis Sitgetans. Sitges. 1981.

Planes, Ramon. *Llibre de Sitges*. Ed. Grup d'Estudis Sitgetans. Sitges. 2004.

Plató. *La República*. Ed. Alianza Editorial. Madrid. 2002.

Rewald, John. *El postimpresionismo. De van Gogh a Gauguin*. Ed. Alianza Forma. Madrid. 1999.

Ràfols, Josep Francesc. *Diccionario Biográfico de Artistas de Cataluña*. Ed. Millà. Barcelona. Volum I, II i III. 1954.

Diccionario de Artistas de Cataluña, Valencia y Baleares. Ed. Catalanes, SA. Barcelona. Volum II i III. 1980.

Modernisme i Modernistes. Ed. Destino. (Primera edició 1949). Barcelona. 1982.

Riegl, Alois. *Problemas de estilo. Fundamentos para una historia de la ornamentación*. Ed. Gustavo Gili. Barcelona. 1980.

Ruskin, John. *Técnicas de Dibujo*. Ed. Laertes. Barcelona. 1999.

S'Agaró de, J. *Composició Artística*. Ed. Leda. Barcelona. 1972.

Salinas, Alfred. *Quand Franco réclamait Oran. L'Opération Cisneros*. Ed. L'Harmattan. Paris. 2008

Sierra, Roland. *Diccionari Biogràfic de Sitgetans*. Ed. Ajuntament de Sitges. Sitges. 1998.

L'Abans. Sitges. Recull gràfic 1870-1965. Ed. Efadós. El Papiol. 2004.

Speed, Harold. *The practice & science of drawing*. Ed. Dover Publications. New York. 1972.

Suàrez, Alicia; Vidal, Mercè. *A: Art Déco: 1920-1940*. Ed. Gustavo Gili. Barcelona. 1976.

Sureda, Joan. *Torres García. Pasión Clásica*. Ed. Akal. Madrid. 1998.

Sus, Jesús. *Hacia una filosofía de "lo pictórico". Estudio sobre la evolución en la representación de las percepciones visuales*. Ed. Institución "Fernando el Católico". Saragossa. 2003.

Tatarkiewicz, Wladislaw. *Historia de seis ideas*. Ed. Tecnos. Madrid. 1990.

Torres Garcia, Joaquim. *Escrits sobre Art*. A cura de Francesc Fontbona. Ed. Edicions 62- La Caixa. Barcelona. 1980.

Universidad Complutense de Madrid. Facultad de Bellas Artes. *Los dibujos de la academia*. Ed. Universidad Complutense de Madrid. Madrid. 1990.

Valery, Paul. *Piezas sobre arte*. Ed. Antonio Machado Libros. Madrid. 2005.

Vallcorba, Jaume. *Noucentisme, mediterraneisme i classicisme. Apunts per a la història d'una estètica*. Ed. Quaderns Crema. Barcelona. 1994.

Vallès, Edmon. *La cultura contemporània a Catalunya (1888-1931)*. Ed. Edmon Vallès per encàrrec de "la Caixa". Barcelona. 1977.

Vidal, Jaume. *Santiago Segura (1879-1918) Una història de promoció cultural*. Ed. Museu d'Art de Sabadell. Sabadell. 1998.

Vidal, Mercè. *Teoria i crítica en el Noucentisme: Joaquim Folch i Torres*. Ed. Institut d'Estudis Catalans i Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona. 1991. Pàg. 84.

Vilà i Soler, Jofre; Gutiérrez i Gavalrà, Montserrat. *Set+cent vint-i-cinc (aproximació històrica del Casino Prado Suburense)*. Ed. Departament de Premsa i Comunicació de l'Ajuntament de Sitges. 2003.

Winckelmann, Johann. *Lo bello en el arte*. Ed. Nueva Visión. Buenos Aires. 1964.

Wölfflin, Heinrich. *Conceptos fundamentales en la Historia del Arte*. Ed. Espasa-Calpe. Madrid. 1985.

Worringer, Wilhelm. *Abstracción y Naturaleza*. Ed. Fondo de Cultura Económica. Mèxic. 1983.

Yvars, José Francisco; Mercadé, Albert. *Matèria reservada. Els artistes catalans i les Biennals de Venècia*. Ed. L'arquer. Barcelona. 2009.

DIARIS, REVISTES, BUTLLETINS, OPUSCLES I CATÀLEGS VARIS (AUTORS)

I) REVISTES

Casanovas, Martí. "Classicisme, Novo-Classicisme". *La Revista*, nºXXX, Barcelona. Gener 1917. Pàg. 24-28.

Cirici, Alexandre. "La plàstica noucentista". *Serra d'Or*, nº8, Barcelona. Agost 1964. Pàg. 22-27.

Corominas, Pere. "De la Ciutat". *Almanach dels Noucentistes*. Barcelona: Joaquim Horta, 1911. [Ed. Facsímil. Barcelona. José J. de Olañeta, 1980].

Fontbona, Francesc. "El Noucentismo plástico". *Artes Plásticas*, nº11, Barcelona. Setembre-October 1976. Pàg. 51-57.

"Las raíces simbolistas del Art Nouveau". *Anales de Literatura Española*, nº15, Alacant. 2002. Pàg. 213-222.

Gasch, Sebastià. "L'obra actual del pintor Joan Miró". *L'Amic de les Arts*, nº5, Sitges. Agost de 1926. Pàg. 15-16.

"L'exposició col·lectiva de la Sala Parés". *L'Amic de les Arts*, nº8, Sitges. 31 d'octubre de 1927. Pàg. 1-2.

"Saló de Tardor 1928". *L'Amic de les Arts*, nº29, Sitges. 31 d'octubre de 1928. Pàg. 230.

Jori, Romà. "Saló de les Arts i els Artistes". *Vell i Nou*, any II, nº25, Barcelona. 15 de maig de 1916. Pàg. 21-25.

"Les pintures murals". *Vell i Nou*, any II, nº34, Barcelona. 1 d'octubre de 1916. Pàg. 216-221.

"Les Caves: Decoracions d'En Nogués". *Vell i Nou*, any II, nº39, Barcelona. 15 de desembre de 1916. Pàg. 312-314.

Panyella, Vinyet. "El Noucentisme a Sitges. Dades per a un capítol d'història cultural". *Serra d'Or*, nº420, Barcelona. Desembre 1994. Pàg. 51-54.

Sitjà, Francesc. "De l'art clàssich". *Almanach dels Noucentistes*. Barcelona: Joaquim Horta, 1911. [Ed. Facsímil. Barcelona. José J. De Olañeta, 1980].

Soler, Salvador. "Francesc de P. Bové: El Penedès. Folklore dels balls, danses i comparses populars". *La Nova Revista*, nº7, Barcelona. Juliol 1927. Pàg. 271-272.

Suàrez, Alícia; Vidal, Mercè. "Noucentisme i ciutat. L'art cívic, la bellesa pública". *Serra d'Or*, nº420, Barcelona. Desembre 1994. Pàg. 41-49.

Torres Garcia, Joaquim. "La nostra ordinació y el nostre camí". *Empori*, nº4, Barcelona. Abril 1907. Pàg. 188-191.

"Notes sobre art". *Revista de l'Escola de Decoració*, any I, primer trimestre, Terrassa. Març 1914. Pàg. 5-9.

II) CATÀLEGS D'EXPOSICIONS

Baldomer Gili Roig (1873-1926) l'objectiu del pinzell. Ed. Institut Municipal d'Acció Cultural de Lleida. Barcelona. 2008.

El Noucentisme. Un projecte de modernitat. Exposició 22 de desembre 1994- 12 de març 1995. Ed. Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura: Enciclopèdia Catalana: Centre de Cultura Contemporània de Barcelona. Barcelona. 1994.

Gili Roig (1873-1926). Ed. Fundació Caixa de Pensions. Barcelona. 1986

Ismael Smith, reivindicat. Ed. Fundació Palau. Caldes d'Estrac. 2005.

Joaquim Sunyer. 1874-1956. Ed. Fundació de la Caixa de Pensions. Barcelona. Octubre-novembre. 1983.

Josep Maria Sert. 1874-1945. Ed. Ministerio de Cultura: Dirección General de Bellas Artes: Centro Nacional de Exposiciones. Madrid. 1987.

Josep Obiols. Ed. Ajuntament de Barcelona. Barcelona. 1990.

L'Escola Luminista de Sitges. Els precedents del Modernisme. Ed. Consorci del Patrimoni de Sitges. Sitges. 2002.

Marià Andreu 1888-1976. Ed. Patronat Municipal de Cultura de Mataró. Mataró. 1995.

Puvis de Chavannes. Au musée des Beaux-Arts de Lyon. Ed. Musée des Beaux-Arts de Lyon/Réunion des musées nationaux. París. 1998.

Sert a l'Argentina i Espanya. Ed. Manuel García-Martín. Barcelona. 1995.

Torres-García a les seves cruïlles. Ed. Museu Nacional d'Art de Catalunya (MNAC). Barcelona. 2011.

Un artista maleït. Francesc Gimeno. Ed. Museu Nacional d'Art de Catalunya. Barcelona. 2006.

III) DIARIS

“Publicaciones Recibidas”. *El Eco de Sitges*. 27 de juliol de 1919. Núm. 1732. Sitges. Pàg. 3.

“De la Fiesta de la Música celebrada en el Museo Marycel de Sitges en Homenaje al Maestro Amadeo Cuscó”. *El Nacional*. 12 de setembre de 1942. Núm. 76. Barcelona. Pàg. 4.

Arias, Joan; Carbonell, Josep. “Segon centenari de l'actual església de Santa Maria del Vinyet (1727-1927)”. *La Punta*. 24 de juliol de 1927. Núm. 169. Sitges. Pàg. 1.

Folch i Torres, Joaquim. “L'Art i la Ciutat”. *La Veu de Catalunya. Pàgina Artística*. 22 setembre de 1910. Núm. 40. Barcelona

“L'exposició Albéniz-Smith-Néstor-Andreu”. *La Veu de Catalunya. Pàgina Artística*. 19 de gener de 1911. Núm. 57. Barcelona.

“Les pintures den Torres-Garcia”. *La Veu de Catalunya. Pàgina Artística*. 18 de gener de 1912. Núm. 109. Barcelona.

“Del cubisme y del estructuralisme pictòrich”. *La Veu de Catalunya. Pàgina Artística*. 8 de febrer de 1912. Núm. 112. Barcelona.

“El Saló de ‘Les Arts y els Artistes’”. *La Veu de Catalunya. Pàgina Artística*. 16 de gener de 1913. Núm. 161. Barcelona.

“Davant l’obra de Puvis de Chavannes”. *La Veu de Catalunya. Pàgina Artística*. 23 d’octubre de 1913. Núm. 201. Barcelona.

Gual, Adrià. “De pintura mural”. *La Veu de Catalunya. Pàgina Artística*. 2 de febrer de 1911. Núm. 59. Barcelona.

Sesé, Teresa. “Els secrets del taller de Sert”. *La Vanguardia*. 15 de maig de 2011. Núm. 46551. Barcelona. Pàg. 54-55.

Xenius. “Ismael Smith, esculptor noucentista”. *La Veu de Catalunya*. 4 de juliol de 1906. Núm. 2592. Ed. Vespre. Pàg. 1.

IV. ALTRES DOCUMENTS

Berrocal, Sonia; Orge, Gemma. *Informe Casa Bonet*. GESO, s.c.p. Barcelona. 2005.

Coll, Isabel. *Agustí Ferrer Pino. En el 25e aniversari de la seva mort. Exposició Antològica*. Ed. Grup d’Estudis Sitgetans. Sitges. 1986.

Agustí Ferrer Pino. Exposició retrospectiva (8-24 de març de 2008). Ed. Grup d’Estudis Sitgetans. Sitges. 2008.

L’edifici del casino Prado de Sitges (1919-1929). Ed. Grup d’Estudis Sitgetans. Sitges. 2013.

L'Arxiu Mas. [Arxiu Mas: Servei per a l'estudi, restauració i divulgació del patrimoni cultural contingut en les imatges que constitueixen el seu fons.]

Llibre d'Actes del Palau de la Música Catalana.

Actes 2 desembre-1925-1931. Pàg. 43.

Llibre dels Feyts del Rey en Jacme. Ed. Facsímil del manuscrit de Poblet (1343) conservat en la biblioteca universitària de Barcelona. Universitat de Barcelona. 1972. Pàg. XXXIII

Posta Española. *Revista profesional de correos.* Juny de 1956. Núm. 143. Madrid. [Portada]

Vivó, Isabel; Milan, Josep. *Agustí Ferré Pino i les pintures murals del Teatre del Casino Prado Suburense de Sitges.* Ed. Butlletí del Grup d'Estudis Sitgetans. Núm. 134 Any XXXVI. 2001.

TESIS DOCTORALS

Fontdevila, Mariàngels. *La incidència de l'art deco a Catalunya: les arts decoratives.* Director: Alícia Suàrez. Barcelona: Universitat de Barcelona. Facultat d'Història de l'Art. 2001.

Masip, Roser. *Francesc D'Assís Galí. Nova visió Pedagògica de l'ensenyament artístic.* Director: Manuel Ruiz Ortega. Universitat de Barcelona. Facultat de Belles Arts. 1993.

COMUNICACIONS ORALS

Fontdevila, Mariàngels. *Visions noucentistes: entre el vell i el nou.* Comunicació oral al Museu Nacional d'Art de Catalunya. 20 de juliol de 2011.

WEBGRAFIA-DOCUMENTS ELECTRÒNICS

Bisbat d'Eivissa. *Parroquies i horaris de Misa* [En línia]: *Parroquia de la Virgen del Rosario y San Ciriaco*. [Eivissa: Obispado de Ibiza]. [Consultat: 25/04/2014]. Disponible a Internet: <http://www.obispadodeibiza.es/ca/parroquias-ibiza.html>

Diputació de Barcelona. *Trencadís. Fons locals digitalitzats* [En línia]. [Col·leccions. Fotografies de Sitges]. [Consultat: 12/12/2013]. Disponible a Internet: <http://trencaadis.diba.cat/>

Enciclopèdia d'Eivissa i Formentera (2012, 3 febrer). *Versió web de l'enciclopèdia d'eivissa i formentera* [en línia]. [Consell d'Eivissa]. [Consultat: 05/05/2013]. Disponible a internet: <http://www.eeif.es/>

Fundación AMYC. *Dibujo* [en línia]. *Francisco José Gosé*. [Madrid: Casa Museo Fuente del Rey]. [Consultat: 16/05/2014]. Disponible a Internet: <http://www.fundaciofrandaurel.com/es/galeria/dibujo/#13>

Fundació Folch i Torres. *Els germans Folch i Torres* [En línia]. [Barcelona: Institució de les Lletres Catalanes]. [Consultat: 05/02/2013]. Disponible a Internet: <http://www.fundaciofolchitorres.org/llus.php?sm=3#>

Fundación Mapfre. Colecciones artísticas. *Colecciones* [en línia]: *Dibujo. Ismael Smith, Cuaderno de París-Colección*. [Madrid: VEGAP]. [Consultat: 16/05/2014]. Disponible a Internet: http://www.coleccionesfundacionmapfre.org/coleccion/dibujo/ismael_smith_cuaderno_de_paris

Gobierno del Principado de Asturias. *Manuel Medina Díaz* [En línia]. [Asturias: Portal del principado de Asturias]. [Consultat: 25/01/2013]. Disponible a Internet: http://tematico.asturias.es/cultura/ciudadartes/art_cons/buscar/paginaArtista3.php?id=116

Grup d'Estudis Sitgetans. *Grup d'Estudis Sitgetans* [En línia]: *Qui som*. [Sitges: Grup d'Estudis Sitgetans 2013]. [Consultat: 02/05/2014]. Disponible a Internet: <http://www.ges-sitges.org/l-entitat/qui-som/>

Guia del patrimoni històric i artístic dels municipis catalans. *Pobles de Catalunya* [en línia]: *Casa Bonet o Voramar*. Centre d'Estudis i Divulgació del Patrimoni (CEDIP). [Consultat: 14/04/2014]. Disponible a Internet:
<http://www.poblesdecatalunya.cat/element.php?e=4013>

Guia del patrimoni històric i artístic dels mnicipis catalans. *Pobles de Catalunya* [en línia]: *Església de Sant Jaume de Moja*. Centre d'Estudis i Divulgació del Patrimoni (CEDIP). [Consultat: 24/04/2014]. Disponible a Internet:
<http://www.poblesdecatalunya.cat/element.php?e=7683>

Instituto Dominicano de Genealogia, INC (01/02/2013). *Huellas de Familia: La Familia Simó*. [En línia]. [Republica Dominicana: Instituto Dominicano de Genealogía]. [Consultat: 05/02/2013] Disponible a Internet:
http://www.idg.org.do/simo/contenido/primer_a_parte/capitulo_ii/personajes_simo.pdf

Josep Maria Alegre. *El Sitges que estimo* [En línia]: El Casino Prado. [Blogger]. [Consultat: 26/04/2013]. Disponible a Internet:
<http://lovesitges.blogspot.com.es/search/label/Casino%20Prado>

Juan Manuel Martin Garcia (23/03/2014). La acrópolis de Atenas [En línia]: *Partenón*. [Granada: Universidad de Granada]. [Consultat: 03/04/2014]. Disponible a Internet:
<http://www.ugr.es/~jmarting/06HAAM/DOCUMENTACION/DOCUMENTACION/ACROPOLIS/partenon.htm>

Mariages Gonzalez, Cristina. *Estudi gràfic i històric de l'Església Sant Miquel del Port i el seu entorn*. Universitat Politècnica de Barcelona. Portal d'accés obert al coneixement de la UPC. *Estudi gràfic i històric de l'església de Sant Miquel del Port i el seu entorn* [En línia]. [Universitat Politècnica de Barcelona. Servei de Biblioteques, Publicacions i Arxius]. [Consultat: 24/04/2013]. Disponible a Internet:
<http://hdl.handle.net/2099.1/4408>

Memoblog-Oran (2012). *Pensez à prendre les dossards au Casino Bastrana* [en línia]. [Paul Souleyre] [Consultat: 29/03/2013]. Disponible a Internet:
www.memoblog.fr/casino-bastrana/

Museo Torres Garcia. *Textos de Joaquín Torres Garcia. La recuperación del objeto. Lección VI* [En línia]. [Montevideo: Museo Torres Garcia].
[Consultat: 22 /02/ 2010]. Disponible a Internet:
http://www.torresgarcia.org.uy/uc_72_1.html

Viquèpèdia. L'enciclopèdia lliure. *Josep Pasqual Ortells López* [En línia]. [Wikimedia Foundation, Inc]. [Consultat: 25/01/2013]. Disponible a Internet:
http://ca.wikipedia.org/wiki/Josep_Pasqual_Ortells_L%C3%B3pez

Wikipedia. La enciclopedia libre. *Conquista de Mallorca por Jaime I.*[en línia]. [wikimedia Foundation, Inc]. [consultat: 11/07/2013]. Disponible a Internet:
<http://es.wikipedia.org/>

PRINCIPALS INSTITUCIONS CONSULTADES

I) BIBLIOTEQUES:

Biblioteca de Belles Arts de la Universitat de Barcelona

Biblioteca del Campus Mundet de la Universitat de Barcelona

Biblioteca de Filosofia, Geografia i Història de la Universitat de Barcelona

Biblioteca Nacional de Catalunya

Biblioteca Santiago Rusiñol de Sitges

Biblioteca de la Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Jordi

Biblioteca de l'Institut Amatller d'Art Hispànic

Biblioteca de l'Escola Superior d'Art i Disseny "Llotja"

II) ARXIUS:

Arxiu Històric de Sitges

Arxiu Mas

Centre de Documentació de l'Orfeó Català

Jutjat de Pau de Sitges